

RYBÁK, David. *Étos a světy dějin*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2019, s. 141-2.

(upraveno pro účely kurzu)

Tam, kde je převzat tento základní karteziánský rámec, pravda přestává být světlem, osvětlujícím jevy v jejich bytí a bytnosti, ale je konstrukcí, která soustruhuje tvary pomocí stroje, který tyto tvary vrýsovává do geometrických koordinát, do idealizovaného prostoru. Je to tento matematický stroj, který umožňuje soustružit umělé tvary a z tohoto soustružení se zrodí náš novověký svět: „nekonečná mnohost tvarů postačuje k vyjádření rozdílnosti všech smysly vnímatelných věcí“.¹ V tom je mefistofelský rys novověké vědy: tím, že věcem vzala živé, podstatné tvary, získala možnost soustružit tvary podle své vlastní vůle. Zároveň se ale touto „transcendentální privatizací“, v níž je vzato samotné dávání, dar světa a korelativně věcí, ztratila věčnost věcí.

Co se tím mění s ohledem na etiku a vnitřní, tedy podstatná určení dobra? Věci živé i neživé se stávají procesy v idealizovaných koordinátách, určenými ne-věcným měřítkem kvantity. Podstatný vztah prostředku a dobra, záměru a účelu, jak jsme ho sledovali v Aristotelově analýze podstaty konání, je zde rozpojen, a to tak, že v idealizujícím koncipování je příslušný pohyb uskutečňování *rozložen na působící příčiny a procesy působení*. Toto rozložení pohybu směřování k dobru na jednotlivé procesy dále umožňuje zvyšování účinnosti tohoto pohybu. Totiž tak, že *technicky, uměle koncipujeme a konstruujeme příslušný pohyb tak, aby byl co nejefektivnější využitím zdrojů účinků jejich instruováním do struktury stroje, vykonávající příslušný pohyb*.

Zde je, zdá se, zdroj toho, co v 19. století dostane jméno *nihilismus*. Ten nespočívá primárně v tom, že jsme ztratili „tradiční hodnoty“, ale naopak v tom, že *se v tradici všechno stalo hodnotou v soustruží předmětnosti*. Hodnota a předmět jsou koreláty. V této korelaci nic není dobré samo kvůli sobě, ale všechno má hodnotu pouze pokud je předmětem, tj. pokud cirkuluje v idealizovaných strukturách směny, které samy jsou strukturami vytěžování účinků. A jenom potud vůbec něco *jest*. Nejsem-li vytěžitelný jako zdroj, nejsem vlastně vůbec, přestávám být v tomto systému soustrojí viditelný.

¹ DESCARTES, René. *Regulæ ad directionem ingenii*. Praha: Oikoyomenh, 2000, s. 99.